

Minnestal över Pela och Fadime, samt hedersvåldets strukturer - den 21 januari 2010

Anders Moberg för Män för Jämställdhet Malmö

Idag för åtta år sedan mördades Fadime Şahindal av sin pappa och sin lillebror. Varför sköts hon ihjäl? Vad var hennes brott? Jo. Hon hade vågat anpassa sig till demokratiska värderingar under sin uppväxt, och ville dessutom själv välja vem hon skulle få älska och trivas med. Fadime hade flera gånger misshandlats av sin pappa och sin bror för att hon blivit "försvenskad" i sitt levnadssätt och hon uttalade sig flera gånger i media. Hon blev också kär i en svensk kille vid namn Patrik. Kärleken var besvarad och de inledde en relation. Den 3e juni 1998, samma dag som de skulle flytta ihop, mördades Patrik. Fadime polisanmälde sina släktingar och hennes pappa dömdes till fängelse. Hon höll också ett starkt tal i Sveriges Riksdag den 20 november 2001 där hon förklarade sin kurdiska bakgrund, men var noga med att inte peka ut sin egen religiösa tro eller egen etniska grupp som den enda som begränsar kvinnors och unga mäns val av partner. Två månader senare dödades hon av sin far och sin bror, (med stor sorg i deras hjärtan, men under starkt yttre grupstryck) när hon ville hälsa på sin mamma och sina småsyster i Uppsala. Varför? Därför att hon var stark nog att välja sin egen väg och sin egen kärlek. Fadime Şahindal hann bli 26 år gammal.

Fadime är inte den enda som har fått plikta med sitt liv för sitt val av livsstil. Den 24 juni 1999 sköts 19-åriga Pela Atroşi till döds av manliga släktingar när hon och hennes familj besökte släktens hus nere i Dahuk i Irak. Pelas mamma Fatima och systemen Breen blev vittne till mordet. Lillasyster Breen vittnade senare om mordet i svensk domstol och fick två av sina farbröder dömda till livstids fängelse. Breen har fortfarande skyddad identitet och lever på hemlig ort därför att hon har hotats till livet av en del släktingar. Listan på tonårsflickor, unga vuxna och fullvuxna kvinnor i alla åldrar som har drabbats och fortfarande drabbas kan göras hur lång som helst.

Man ska komma ihåg att ingen av dessa starka tjejer och kvinnor hatade sina föräldrar eller sina familjer. Allihop älskade de sina föräldrar och sina syskon otroligt mycket.... men de valde att själva få bestämma vilka killar eller män som de skulle få älska, vilka de ville ha sex med och vilka yrkesbanor de ville välja. Steget att få välja själv, men med risken att bli utfrysad, förtalad, kanske slagen, mordhotad och eventuellt även faktiskt dödad kräver ett fantastiskt mod, en egen inre styrka och en oerhörd livsvilja.

Också de unga killarna drabbas. Antingen för att de inte vill eller orkar bevaka sina systrar, mödrar eller kvinnliga kusiner. Många unga killar och män känner själva det pålagda bevakningstrycket från gruppen som jobbigt, orättvist och kvävande. Att ha heder är något fint, att ha moral är också fint och bra. Heder, ära och moral finns i alla länder, kulturer och samhällsgrupper, men är det nödvändigt att hindra en kvinna eller man från att själv välja sin egen kärlek?

Förtrycket som sker i hederns namn är inte kopplat bara till Mellanöstern eller till islam som religion vilket många inbillar sig. Tyvärr finns det som ibland kallas för hedersförtryck överallt i olika kulturer och religioner, även i vissa olika kretsar bland oss nordbor. Samma begränsande bevakningssystem och utfrysning finns i vissa frikyrkor eller sekter och i vissa svenska överklassfamiljer bland annat, även om det inte leder till mord. Däremot är det inte alltid som det är kopplat till religiösa normer, utan kan lika gärna vara sekulärt. Den finns nämligen också i kriminella kretsar där gängledaren eller gangsterbossen ersätter familjens patriark. Det som är gemensamt är bland annat det ofta krassa och nedlåtande sättet att se på tjejer och kvinnor, framför allt på dem som har en egen vilja. Inte minst gäller det om den viljan går emot gruppens värderingar. Det samma gäller en uppfostran och en uppfattning som leder till att vi män "tillåts" göra vad som helst med tjejer, liksom att supa och ta oss olika friheter med "andras döttrar", medan de egna inte får göra någonting.

De som lever efter de här normerna är inte onda eller hemska människor. Inte heller är de några monster eller idioter. De flesta är hur trevliga och normala som helst. Däremot har de vuxit upp med och präglats av en strikt patriarkal, begränsande uppfostran och könsåtskild struktur som det inte är lätt att bryta, eftersom den bygger på ett massivt gruppträck. Både män och kvinnor deltar aktivt i övervakningen och den strikt könsuppdelade uppfostran. Kvinnorna är ofta precis lika delaktiga i att normerna lever kvar som att männen är det och driver på bestraffningen av dem som bryter mot gruppens normer. Kvinnorna kan även uppmuntra till och delta i mordena om det går så långt.

Det finns många fördomar och vanföreställningar om att svenskar, eller andra västerlänningar saknar moral och regler, att de är syndiga, fördärvade och inte värda att respekteras. Ingenting kunde vara mer fel. Reglerna finns där, liksom moralen. Samtidigt finns det mycket fördomsfullhet och rasism som drabbar olika invandrargrupper genom negativ särbehandling, rädsla, påtvingat utanförskap och ibland hatbrott när vi och dom-tänkandet går åt andra hållet. Man glömmer allt för lätt att vi alla är människor av kött och blod, med samma slags känslor och mänskliga behov. Vi människor, oavsett bakgrund i världen, är inte heller alltid klara över vad jämställdhet och demokrati faktiskt innebär på ett djupare och klokare plan.

Jämställdhetstanken finns och praktiseras i viss mån av en del personer och familjer, men jämställdheten mellan könen motarbetas ofta av kollektivet inom den egna gruppen. Man ska också ha i minnet att jämställdhet och feminism inte är samma sak, även om feminismen är viktig för att uppnå jämställdhet mellan könen. Kvinnor kan behandla män lika illa som män kan bete sig illa mot kvinnor, men det sker oftast på lite olika sätt. Jämställdheten innebär helt enkelt i ett positivt perspektiv att de båda könen ska ha samma värde, samma möjligheter och rättigheter som medborgare och som människor, oavsett man är troende, icke troende, oavsett ålder eller bakgrund. Jämställdhet och demokrati kräver dock frihet UNDER ANSVAR för alla.

Eftersom flickorna inom hederskulturer har fått höra att de är "horor" om de förälskar sig och inleder en relation med någon som inte familjen känner eller gillar, eller ens tittar på en kille så händer det att en del unga kvinnor, när de försöker bryta sig loss från övervakningen, faktiskt hamnar i dåligt sällskap och även ibland dras in i prostitution, kriminalitet och/eller drogmissbruk därför att de inte har lärt sig de mer balanserade koderna för ett självständigt liv. Det här händer inte alla, men en del unga kvinnor.

Att gå från extrem övervakning och väldigt patriarkal uppfostran till självständiga val är inte lätt, i synnerhet inte om det innebär stränga straff i olika hög grad: övervakning, elak och förtalande ryktesspridning, utfrysning, hån, hot, syraattacker, misshandel, våldtäkter som straffmetod, mordförsök och i värsta fall döden! Att förnekas och stötas bort av de egna, eventuellt bli slagen och utsatt på olika sätt är grymt och hårt.

Majoritetssamhället som ska försöka stötta den utsatte kan inte alltid det, därför att regelverken och tjänstemannautövningen ofta är stelbenta och fyrkantiga. Den bristande kunskapsnivån, konflikträdslan, ointresset och flatheten hos tjänstemän hos skilda myndigheter är alldeles för ofta flagrant, men det går att ändra på – Allt går att förbättra om möjligheterna ges av majoritetssamhället och viljan till förändring ökar inom de utsatta grupperna. Ingen ska vara ett offer. Finns viljan och styrkan är man allt annat än ett offer. Då är man en sann hjälte eller hjältinna.

Homosexuella, bisexuella och lesbiska drabbas också av hedersförtrycket. Man väljer inte själv vilken sexuell läggning man har... Den föds man med... Är de som är bi-, trans-, homosexuella eller lesbiska sämre människor än oss som är heterosexuella? Nej... Kvaliteten hos en människa handlar om andra saker... inte om vilken sexuell läggning vi har. Som heterosexuell man är jag trygg i mig själv. Jag vet att jag älskar motsatt kön och dras sexuellt starkt till kvinnor, men jag vägrar att döma ut någon med en annan läggning än vad jag själv har. De har också rätt att få vara sig själva och göra sina egna val.

Alla de tonårsflickor, unga vuxna och fullvuxna kvinnor som världen över kämpar i motvind för att få göra sina egna val, själva få välja sina kärlekspartners, även om det så är utanför den egna gruppen de är många... otroligt många. De mord som sker i hederns namn uppgår till ca 5000 om året världen över, och då är morderna bara toppen på ett isberg av begränsningar vad gäller flickors och kvinnors val- och utvecklingsmöjligheter, liksom deras rörelsefrihet. På olika håll världen över pågår en kamp för att män och kvinnor ska kunna ha samma rättigheter och möjligheter. Det finns organisationer som *"Women's liberation – Iran"*, *"Women in struggle"* på Västbanken, *"Free women's foundation"* i Turkiet, Holland och England, *"Ni putes ni soumises"* i Frankrike med förgreningar på andra håll i Europa, bland annat här i Sverige under namnet *"Varken hora eller kuvad"*, *"Tänk Om!"* här i Sverige, samt en mängd andra organisationer.

Det finns så många som har fått sätta livet till för att de har velat eller vågat bryta mot den egna gruppens normer liksom den stigmatiserande och ofta rasistiska

fördomsfullheten om "de andra" som inte tillhör "vår" grupp. Här i Sverige har vi haft mellan 15 och 18 hedersmord bara under de senaste tio åren. I somras 2009 dödades till exempel en 28-årig kvinna här i Malmö genom att hon "föll" från en balkong. Vi får inte heller glömma 20-årige Abbas Rezaie, inte heller turkiska Hatun som dödades av sina egna bröder nere i Tyskland, eller pakistanska Gazala som stenades till döds, men vars släktingar nu sitter i fängelse i Danmark. Listan kan göras hur lång som helst.

Unga flickor tillåts inte röra sig fritt, får inte delta i viss skolundervisning, får inte vara med vid skolutflykter med övernattnings eller ha killkompisar, åtminstone inte om de tillhör fel etnisk grupp. Vuxna kvinnor fråntas också rätten till sina barn om de bryter mot koderna. Många lärare, sjuksköterskor, kuratorer, socialsekreterare, poliser, politiker i olika partier och personal inom rättsväsendet har ofta allt för lite kunskap och alltför stor rädsla för att ta i problematiken på ett effektivt sätt, vilket bidrar till en flathet i samhällssystemet. Det bottnar ofta i en kulturrelativistisk syn där man är rädda för att bli kallade rasister, inte förstår skillnaderna mellan kultur och religion, eller helt enkelt är ointresserade av att lära sig att tänka om, samt ändra arbetsmetod och synsätt.

Men kunskapen och förmågan finns hos allt fler som utbildas på olika håll hos myndigheter, intresseorganisationer och andra. De lär sig allt mer om bredden och djupet i den hedersrelaterade problematiken, och kan då bättre och mer effektivt ge ett bra stöd åt dem som är utsatta för tvångsbortgifte, hot om våld, misshandel, mordhot och liknande. Allt fler personer från olika grupper präglade av dessa tankar lär sig mer om hur man kan leva demokratiskt och jämställt. De lär sig också mer om hur de kan försöka bearbeta sina negativa upplevelser, ta vara på det positiva, lära sig metoder för att gå vidare även när det känns tungt och svårt, och kan även uppmuntra andra när de är starka nog.

Därför finns det hopp!! Det finns både ungdomar och fullvuxna, såväl sådana med olika etnisk, religiös och kulturell bakgrund annan än den etniskt svenska, som sådana som är etniskt svenska, men också olika organisationer som jobbar på olika sätt för att komma till rätta med det här. Alla ni som är eller har varit utsatta för förtryck eller våld i hederns namn, men valt att stå emot, tappert kämpar på olika sätt för att få leva ett liv som passar just er...jag bugar ödmjukt och imponerat över er livsvilja och styrka. Jag vill hedra er alla.... Buthina i Ramallah på Västbanken, Burak och hans vänner i Istanbul, Newroz och Zeinab i Eslöv, Bahareh i Hörby, Nejat i Göteborg, "Melissa", "Susanne", Amineh, Sara, Arezo, Dilek och Shirin i Stockholm, Farideh, Tara, Carina, Mohammed, Nazanin, Rakel, Sarah, Narges, Albina och Esra här i Malmö liksom många fler ungdomar och vuxna. Ni är många och ni är inne på rätt spår. Ge er inte!!!

Organisationerna och myndigheterna som kämpar med att förbättra attityderna hos ungdomar och vuxna, både hos män och kvinnor är också många: *Tänk OM!*, *VOB*, *Varken hora eller kuvad*, *Elektra*, *Sharaf hjältar och hjältinnor*, *ALMAeuropa*, *Glöm aldrig Pela och Fadime*, samt *FemCenter* är några bra och lysande exempel.

Själv tillhör jag en organisation som jobbar aktivt med att män och kvinnor ska ha samma möjligheter och rättigheter. Vi jobbar med attitydförändringar hos unga killar

och vuxna män oavsett kulturell bakgrund. Vi är mot kvinnomisshandel, sexköp, våldtäkter, hedersvåld och våld mellan män bland annat, men för en positiv och ansvarstagande manlighet. Mitt namn är Anders Moberg och jag är representant för Malmöavdelningen av *Män för Jämställdhet*, som är en del av en rikstäckande organisation med lokala grupper runt om i Sverige. Låt oss alla göra vad vi kan utifrån våra olika kunskaper, erfarenheter och perspektiv för ett Sverige, ett Europa och en värld som bland annat innefattar kvinnors och ungdomars rätt till att själva få välja sina kärlekspartners och hur de vill utvecklas som individer. Vi får inte ge upp!! Inte någon av oss!! Låt oss alla försöka se varandras potential och stå gemensamt starka i arbetet för ett bättre samhälle och en mer human världsordning. Med dessa ord avslutar jag mitt tal!!

Anders Moberg

Män för Jämställdhet Malmö